

сельським (аграрним), і городським (личним), одночасно і церковним, і світським, одночасно і «находящимся здесь», і являючимся не совсем реальним і істинним, ведь истина только вечность.

Список использованных источников

- Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М.Бахтин – М.: Худож. лит., 1990. – 543 с.
- Блок М. Феодалное общество / М.Блок – М.: Изд-во. им. Сабашниковых, 2003. – 504 с.
- Гуревич А. Жак Ле Гофф и «новая историческая наука» во Франции / А.Гуревич // Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового запада – М.: Прогресс, Прогресс–Академия, 1992. – С.352–373.
- Гуревич А. Категории средневековой культуры / А.Гуревич – М.: Искусство, 1984. – 350 с.
- Дюркгейм Э. О разделении общественного труда / Э.Дюркгейм – М.: Канон, 1996. – 432 с.
- Леви-Брюль Л. Сверхъестественное в первобытном мышлении / Л.Леви-Брюль – М.: Педагогика–пресс, 1994. – 608 с.
- Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового запада / Ж. Ле Гофф – М.: Прогресс, Прогресс–Академия, 1992. – 376 с.
- Фуко М. Археология знания / М.Фуко – К.: Ника–Центр, 1996. – 208 с.
- Фуко М. Слова и вещи: Археология гуманитарных наук / М.Фуко; вступ. ст. Н.С. Автономовой – М.: Прогресс, 1977. – 488 с.
- Хейзинга Й. Homo ludens. В тени завтрашнего дня / Й.Хейзинга; Пер. с нидерл., ред. и послесл. Г.М. Тавризан – М.: Прогресс, 1992. – 464 с.
- Хейзинга Й. Осень Средневековья / Й.Хейзинга – М.: Прогресс – Культура, 1995. – 416 с.

Koda, N.V. Features of perception of time in correlation with the concept of number in collective consciousness of medieval Europe

The features and paradoxes of perception of time, and also time in correlation with the concept of number, in collective consciousness of medieval Europe are researched.

Key words: time, the Middle Ages, the consciousness, collective consciousness, religious consciousness, cycles, timeless.

* * *

УДК 2–763:94 «04/14»

Мельник Л.М.

Хрестові походи в середньовічній трансформації римо–імперської традиції

Висвітлюються духовні та сакральні складові Хрестових походів як християнського паломництва, оскільки хрестоносний рух являє собою збройне паломництво під знаком хреста, метою якого було не лише визволення Гробу Господнього від невірних і поклоніння християнським святиням, а й організаційної реалізації «Християнської республіки» як різновиду римо–імперської традиції.

Ключові слова: хрестовий похід, християнство, Християнська республіка, середньовіччя, Гроб Господній, Єрусалим.

Імперська концепція Першого і Другого Риму стала ідеологією Хрестових походів. Вираз «хрестовий похід» не живився у XI і XII століттях. Натомість використовувався поняття «похід в Єрусалим», «паломництво до Гробу Господнього», а хрестоносці іменувалися, як воїни Христові, народ Божий, єрусалимці. Хрестові походи на Близький Схід безумовно стали певним символом середньовічної епохи, втіленням докорінних релігійно–політичних трансформацій західноєвропейської цивілізації XI–XIII століть в напрямі «Християнської республіки». Це був час масштабних військових експедицій західних держав і католицької церкви на Близький Схід, що ставили своєю офіційною метою звільнення Святої Землі від невірних – мусульман і заволодіння християнськими святинями, як символами християнської державності.

Зацікавленість тематикою хрестоносного руху спостерігалась у таких відомих радянських теоретиків, як М.Заборов, Б.Рібаков, Б.Рамм, М.Левченко, Г.Літаврін. Окремими питаннями, пов'язаними з вивченням основних ідей хрестових походів та їх відображенням у свідомості західноєвропейського соціуму, займалися такі відомі науковці як Т.Медден, Дж.Ріллей–Сміт, Ж.Рішар, Д.Келлер, Р.Соуверн, С.Сеттон,

А.Ясінський, К.Хелінбланд, В.Пельтц, Х.Даміко, та ін. Разом із тим актуальною залишається потреба цілісного історико–філософського аналізу феномену «Священної війни».

Мета статті дослідити феномен хрестових походів в середньовічній трансформації римо–імперської традиції.

На тверде переконання більшості науковців метою католицької церкви було, насамперед, розширення сфери свого впливу за допомогою підпорядкування східних земель. Також, як зазначають в переважній більшості дослідники, хрестоносний рух був породженням росту агресивності західноєвропейських феодалів, їх прагненням до захоплення багатих земель на Сході, до збільшення власних доходів і багатств.

Однак, як зазначає Томас Ф.Медден: «Учені виявили, що лицарі–хрестоносці були здебільшого людьми забезпеченими, такими, що мали в Європі обширні володіння. Проте ж вони по своїй волі кидали все і бралися за Святу Справу. Хрестовий похід був задоволенням не з дешевих. Навіть багаті володарі, узявшись за нього, легко могли залишити жebraками самих себе і свою рідню. Ні, в Хрестовий похід йшли не за земним достатком (його–то багато хто мав удопаль), а за скарбом, який «ні мши, ні іржа не винищують». Лицарі гостро усвідомлювали свою гріховність і готові були прийняти тяготи Хрестового походу як акт милосердя і любові, того хто покавсяся. Європа буквально завалена тисячами середньовічних хартиї, підтверджуючих ці почуття, – хартиї, в яких ті люди, що диктували їх, говорять з нами і до цього дня, аби ми були готові їх слухати» [4]. Як бачимо, Хрестові походи були демонстрацією нових можливостей завоювань, переслідування представників інших вірувань, аніж захистом християнських цінностей.

Зазначимо, що VII ст. столітті на територіях півночі Африки, Іспанії, Франції, Італії, Сицилії, Сардинії Корсики, Малої Азії, Палестини, Єгипті та Сирії панувало християнство. До 732 року християни втратили більшість цих територій, общини Аравії були повністю зруйновані, а християни, як і євреї, вигнані з півострова. Двома третинами територій, які раніше були християнськими, управляли мусульмани. Поширення ісламу проходило через насильство та військові кампанії. Більше того, напади на християнські землі охопили і територію Європи, зокрема, Італію і Францію, що і привело до відповідних дій.

Ідея «визволення Гробу Господнього» від «невірних», була задекларована на Клермонському Соборі у 1095 р. Римським понтифіком Урбаном II. Клич – «Deus lo vult!», що потряс клермонське плоскогір'я, охопив всі християнські держави Західної Європи і навіть знайшов відгук в Польщі і князівствах Київської Русі. Вивчаючи рецепцію хрестових походів О.Федоров–Давидов в праці «Хрестові походи. Історична хроніка» підкреслює: «Тепер наснага завоювати Святу землю стало бажанням всіх... Лицарі вирішили між собою відправлятися в похід, кожен зі своїм загоном в різний час, різними шляхами, але тільки, щоб потім об'єднатися уже в Константинополі» [7, с. 14].

Не менш важливою причиною загального натхнення було направлене римському папі прохання візантійського імператора Олексія I Комніна про допомогу. Крім того, ця ініціатива була підтримана християнами, що проживають на території Близького сходу, зокрема монофізитами. Хрестовий похід був значимою подією в довгій війні двох цивілізацій – християнської і мусульманської. Таким чином, історично це була відповідь християнського світу на арабські завоювання, спроба повернути частину втраченого, але не спроба привласнити чуже.

Папа взяв на себе функції імператора, оскільки Генріх IV і Філіп Французький були в той час відлучені від Церкви. Однак, підготування до першого походу були дезорганізовані і лише частина хрестоносців, очолювана Петром Ам'єнським, дісталася до Малої Азії, але була там знищена сельджуками. Лицарі ж досягли Константинополя (де принесли імператору Олексію васальну присягу). В Єрусалимі правителем був обраний Готфрід Бульйонський. Вже до цього по шляху через Малу Азію були засновані держави хрестоносців в Едессі і Антіохії. Пізніше утворилося Тріполі. Всі вони проіснували недовго.

Середньовічна західна людина, дійсно носій релігійної свідомості. Звичайно, щоб відважитись в похід, з якого більшість хрестоносців не поверталися живими, необхідно було керуватись саме релігійними мотивами.

На думку Гегеля, покликанням хрестових походів були кардинальні духовні потреби і саме звідси практичний інтерес католицької церкви, котра завдячуючи хрестоносному руху виросла в пануючий релігійний і політичний інститут всієї Західної Європи: «Святі

дари... є в незліченній безлічі церков; Христос, звичайно, здійснюючись, присутній в них в одиничній формі, але сама ця форма виявляється лише загальною, а не цією остаточною присутністю, приуроченою до певного місця в просторі. Ця присутність минула в часі, але як просторова і конкретне в просторі, на цьому місці, в цьому селі і т.д., воно є тутешнє, що зберглося. Саме цього тутешнього і бракує християнству, його воно ще повинне придбати. Правда, безліч палітримів могла насолоджуватися їм; але доступ до нього в руках невірних, і негідно християнства, щоб священні місця і Гроб Господній не належали церкві. Цим відчуттям був проіннятий весь християнський світ: тому він робив хрестові походи і прагнув при цьому до досягнення не тій або іншій, а єдиній меті – до завоювання Святої Землі» [2]. Мислитель вказує, що церква, котра стала на чолі християн, випробовувала в цей період, зростаючи потребу в універсальному «тутешньому», доступному загальному розумінню засобі, який би забезпечив її переконливий вплив на віруючих. Гегель пояснює, що перед церквою стояло завдання сконцентрувати увагу віруючих на чомусь найголівнішому, приуроченому «до певного місця в просторі». І цим засобом міг бути лише Господній Гроб. Ось чому церква визнала неприйнятним для християнства, його ідеологом Першого і Другого Риму, щоб священне місце і Гроб Господній належали не їй. У зв'язку з цим церква призвала християн взятися за зброю і, під знаком хреста, рушити до Єрусалиму.

Слідуючи старозавітним уявленням, хрестоносці ототожнювали себе з «обраним народом», а своїх вождів порівнювали з Мойсеєм і Аароном. Хрестоносці розуміли своє рішення як справжнє і безпосереднє несення хреста. Загинувши у священній війні, значить померти як Свідок Христа і можна розраховувати на славу мученика. Крім того, хрестоносний рух надихався також і ідеєю місіонерства: зруйнувати останній оплот влади диявола і безбожництва, щоб «Царство Боже і Церква» охопило весь світ. Хрестоносний рух був обтяжений проблемою специфічної середньовічної релігійності: надмірним сплетінням релігійного начала з матеріальним і світським.

Після краху в 1101 р. першого хрестового походу, новий наступ почали вже в середині століття. Проповідником хрестового походу став ченець Цистерціанського ордену Бернард, який завоював популярність у всій Західній Європі. У поході взяла участь вся Європа під військовим керівництвом Людовика VII Французького та Конрада II Німецького. Другий хрестовий похід закінчився безрезультатно. Мусульмани, консолідовані ідеєю священної війни, завдавали християнським імперським претензіям відчутних поразок, знижуючи ослаблені внутрішніми чварами війська хрестоносців.

Якщо не брати до уваги початкового періоду, то релігійне ядро з особливою очевидністю виявляється у промові св. Бернарда, котрий від імені Самого Спасителя звернувся з такою промовою до Конрада: «О, людина! Я дав тобі все, що Я міг дати: могутність, влада, всю повноту духовних і фізичних сил; як же ж вживання ти зробив зі всіх цих дарів для служби Мені? Ти не захищаєш навіть того місця, де Я помер, де Я дав порятунок душі твоєї; скоро язичники поширяться по всьому світу, кажучи, де їх Бог» [6]. Римо-імперська складова заходу стала єдиним цілим і природою цієї єдності була християнсько-церковною; тому будь-яке діяння християнського Заходу здійснюється на користь християнського світу та служить досягнення благодаті.

Завоювання Єрусалиму султаном Саладіном в 1187 р. послужило приводом для Третього хрестового походу, очоленого Фрідріхом Барбаросою, Філіпом Августом і Річардом Левове серце; це було грандіозне починання, однак, наслідком походу стало загарбання фортеці Ікри та острова Кіпр, де було утворено Кіпрське королівство. Між поміркованим Саладіном та хрестоносцями було укладено цивілізаційну, компромісну угоду, за якою купці, вчені та паломники з Європи отримали можливість вільно відвідувати Єрусалим протягом трьох років.

Четвертий похід, розпочатий за призовом великого папи Інокентія III закінчився узурпацією влади імператора у Константинополі та заснуванням Латинської імперії. По суті ця хода «Святих воїнів», перетворилася з «шляху до Гробу Господнього» в венеціанське комерційне підприємство, яке привело до розграбування Константинополя латинянами і цим самим позначив глибоку кризу хрестоносного руху та його ідеологеми концепції Першого і Другого Риму.

Кінцевим пунктом Четвертого хрестового походу (1202 р.) проектувався Єгипет. Виходячи з проекту ходи хрестоносці повинні були досягнути Святої Землі через Середземне море. Однак, незважаючи на всю ретельність підготовки «святого паломництва» вони не мали у своєму розпорядженні флот і тому змушені були звернутися за

допомогою до Венеціанської республіки. З цього моменту маршрут хрестового походу різко змінився. Так як мешканці Венеції зажадали за кораблі і спорядження величезну суму, а хрестоносці виявилися неплатоспроможними. Тоді венеціанці запропонували компенсувати недоїмки захопленням портового міста Задара, підвладного угорському королю. А Задар був для Венеціанської Республіки стратегічно важливим торговим пунктом. У 1202 г. Задар був узятий, війство хрестоносців занурилося на кораблі, але відправилося зовсім не в Єгипет, а виявилось під стінами Константинополя. Приводом для такого повороту подій послужила боротьба за престол в самій Візантії. Вождь Дандело, якому сподобалося зводити рахунки з конкурентами руками хрестоносців, змовився з ватажком «Христового війства» Боніфацієм Монферратського. Папа Інокентій III підтримав підприємство – і маршрут хрестового походу був вдруге змінений. Осадивши в 1203 г. Константинополь, хрестоносці добились відновлення на троні імператора Ісаака II, який за підтримку обіцяв щедро заплатити. Однак імператор не поспішав з виплатою обіцяної винагороди, а після того, як у Константинополі відбулося чергове повстання, і імператора знову змістили, надії на компенсацію у хрестоносців зникли. Розгнівані таким поворотом справи «визволителі святої землі» в квітні 1204 р. штурмом взяли Константинополь і піддали його погрому і розграбування.

Підсумком цього походу став остаточний розкол західного і візантійського християнства. Власне Візантія після цього походу перестає існувати як держава більше 50 років; на місці колишньої імперії створюються держави: Латинська імперія, Нікейський імперія, Епірський деспотат і Трапезундська імперія. Частина колишніх імперських земель в Малій Азії були захоплені сельджуками, на Балканах – Сербією, Болгарією і Венецією. Таким чином, після хрестових походів, що тривали два сторіччя, Акка (у 1104–87 і 1191–1291 – у хрестоносців. У 1516–1918 – в складі Османської імперії) [1], багаторазово завойована і тепер остаточно втрачена, останній оплот християн на Сході, повернулася в руки мусульман. Виступ християнського світу проти ісламського зазнав краху. Однак, ідея Хрестових походів як символ «Християнської республіки» увійшла в релігійно-політичну свідомість людини. Протягом декількох століть східна політика європейських монархій забарвлювалася в кольори хрестоносної ідеології і тлумачилася як продовження старих, звичних Хрестових походів, хоча в кожному окремому випадку ця ідеологія пристосовувалася до мінливості реальних обставин. В кінці XIII – початку XIV століття вона отримала відображення в політичній публіцистиці, предметом якої було питання про те, яким шляхом Захід міг би знову оволодіти Святою землею. Автори публіцистичних трактатів формулювали і висували проекти нового підпорядкування Сходу. Найбільш імпозантними з прихильників цієї ідеї були: великий магістр тамплієрів Жак де Моле, П'єр Дюбуа, французький публіцист, правник, у трактаті «Про відвоєну Святої землі» (1307 р.) розглядав Християнство і європейську цивілізацію як засіб розбудови всесвітньої імперії [5]; іспанський поет і філософ Раймунд Луллій, в «Книзі про кінець» накидав план Хрестового походу, пізніше ж, у трактаті «Суперечка християнина Раймона з сараціном Амару», виступив прихильником мирного звернення мусульман в християнство. Більше того, з ціллю спеціальної підготовки місіонерів він домігся регулярного викладання східних мов в європейських університетах. венеціанець Марино Санудо Торселло, склав на хрестоносного тему трактат «Книга таємниць вірних хреста» (1309 р.). Усі вищезазначені проекти залишилися не реалізованими [3].

Тим не менш, хрестові походи, які висловили сутність середньовічної епохи і що зробили в свою чергу найсильніший вплив на Захід, відносяться до найважливіших подій середньовічної історії, в її христоцентричному вияві.

Таким чином, Хрестові походи були частиною гігантського геополітичного зіткнення двох світів на тлі намагання християн визволити Гроб Господній, що давало можливість людині у сакральному сенсі отримати спокуту земних гріхів та матеріальні блага, тобто винагороду за участь у Священній війні. Для західноєвропейського лицарства одне з найрадикальніших завдань полягало в захисті християнської віри та її організаційної реалізації – «Христової республіки» як різновиду римо-імперської традиції.

Отже, Хрестоносний рух являв собою збройне паломництво, ціллю якого було не лише визволення Гробу Господнього від невірних, але й поклоніння християнським святиням. Слід зазначити, що хрестоносному руху були притаманні основні сакральні складові паломницької практики, котрі залишалися невіддільною частиною християн-

янської релігії епохи Середньовіччя. Для середньовічних віруючих місто Єрусалим виступало «пупом землі», адже, це місце проповіді, смерті та воскресіння Ісуса Христа. Віра у містичний характер Священного Міста спонукала християн в органічній необхідності тут священнодійству. Адже при духовному зближенні, людина набуває особливих сакральних і життєвих благ. Духовна потреба середньовічного християнина підштовхувала знайти точку відліку, священний центр, у якому проявляється істинна реальність, як шанс розбудувати «Християнську республіку». На її реалізацію і було покладено зміст Хрестових походів, що мали нагадати світу про весільність римсько-імперської ідеології.

Список використаних джерел

1. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/62201/%D0%90%D0%BA%D0%BA%D0%B0>
2. Гегель Г.В. Лекции по философии истории I Рим в императорский период. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://do.gendocs.ru/docs/index-256037.html?page=3#6351647>
3. Задоров М. Крестоносцы на Востоке / М.Задоров. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/History_Church/Zaborov/Zaborov5.Php
4. Про справжню історію Хрестових походів // Журнал «Crisis» від 4 квітня 2002 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://old.bandervets.org.ua/index.php?page=pages/zmistb/zmistb28>
5. Средневековый мир в терминах, именах и названиях [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://middle_age_world.academic.ru
6. Успенский Ф. История крестовых походов / Ф.Успенский. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.allk.ru/book/130/1088.html>
7. Хрестові походи: Історична хроніка. – Москва, 1904.

Мельник Л.М. Крестовые походы в средневековой трансформации римо-имперской традиции. Исследуются духовные и сакральные составляющие Крестовых походов как христианского паломничества, поскольку крестоносное движение представляло собой вооруженное паломничество под знаком креста, целью которого было не только освобождение Гроба Господнего от неверных и поклонения христианским святыням, но и организационной реализации «Христианской республики» как разновидности римо-имперской традиции.

Ключевые слова: крестовый поход, христианство, Христианская республика, средневековье, Гроб Господний, Иерусалим.

Melnyk, L.M. Crusades in medieval transformation of Rome Empire tradition. The paper highlights spiritual and sacral components of crusades as a kind of pilgrimage since crusade movements were a sort of armed pilgrimage under the sign of Christ which aimed not only liberation of the Christ Grave from the faithless and the Christian relics theolatri but organizational realization of the Christian republic as a kind of Rome Empire tradition as well.

Key words: crusade, christianity, Christian republic, Christ Grave, Jerusalem.

* * *

УДК 167/168:17.02

Мирутенко Л.Г.

Особенности проблематики постнекласической этики науки

Окреслено головні етичні проблеми сучасної науки в галузі фізики, біології, генетики, техніки, питання сучасної етики науки, відповідальності вченого, розкрито їх особливості в контексті глобальної проблематики сьогодення. Показано, що етичні виміри різних галузей науки стають дедалі більш актуальними, розвиваючись такими самими темпами, якими прогресує й сама наука. З'ясовано, що засадами майбутнього розвитку науки та забезпечення високого рівня її моральності повинні стати морально-етичне регулювання науки, формування належного рівня етичної культури, усвідомлення вченими повноти своєї відповідальності за майбутнє людства.

Ключові слова: етика науки, етика вченого, етичні проблеми науки, відповідальність ученого, постнекласична етика науки.

Наука – складний, динамічний чинник суспільного розвитку – здійснює відкриття, формулює нові гіпотези, створює теорії, вдосконалює методи і технології, розширює свої горизонти, прискорює темпи науково-технічного поступу. Водночас вона стала однією з причин глобальних проблем і викликів сучасності. Тому етичні проблеми науки як ніколи набувають актуальності. Її надалі їхня значущість лише зростатиме.

На думку І.Фролова і Б.Юдіна, «проблеми етики науки та соціальної відповідальності вченого, які ще донедавна перебували на периферії досліджень філософії, методології, соціології та історії науки, нині привертають значну увагу. Особливо інтенсивно розвивається вивчення етики біологічних і медичних досліджень» [13, с.10].

З наукою сьогодні ми пов'язуємо сподівання на подолання наслідків глобальних катаклізмів, а це спонукає до філософського осмислення проблеми кризь призму такої, ще донедавна нової дисципліни, як етика науки, яка вивчає моральні засади наукової діяльності, ціннісні принципи, якими керуються члени наукового співтовариства, соціальний і гуманістичний аспекти науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У другій половині ХХ сторіччя актуалізується проблема співвідношення науки та моралі, морально-етичних вимірів науки. Як наслідок, формується нова дисципліна – етика науки. Постає проблема визначення кола її основної проблематики. Спочатку довелось з'ясувати, що таке етичні проблеми науки (І.Фролов, Б.Юдіна, Р.Карпінська, А.Мамзін, С.Пастушний), згодом окреслюються особливості цих проблем.

Специфіка моральної проблематики науки постнекласичного етапу її розвитку стала предметом осмислення багатьох науковців-філософів і методологів науки. Так, І.Фролов і Б.Юдіна [13] аналізували етичні проблеми генетики людини, останніх досягнень генної інженерії, звернувши увагу на її необмежені можливості та небезпечні наслідки. Вони акцентували увагу на соціальній та моральній відповідальності вчених за результати наукової діяльності. М.Лазар та І.Лейман [8] досліджували особливості соціальної та моральної відповідальності в умовах науково-технічної революції, розкрили основні принципи етики вченого, зокрема, професійної, етики наукового дослідження та наукової публікації. В.Кохановський [7] окреслює особливості етичних проблем у галузі ядерної фізики, біології, біоетики (генна інженерія, клонування), проблем етики вченого та етичних проблем буття вченого. Т.Лешкевич [9] звернула увагу на особливості процесів клонування та евгеніки, на їхні можливості, результати, непередбачувані наслідки та етичні проблеми, які виникають при застосуванні методів клонування та евгеніки. В.Купцов [12] акцентує увагу на важливості соціальної відповідальності вченого перед людством. В.Авраменко досліджує етичні проблеми техніки: морально-етичні проблеми, які виникають при технізації, комп'ютеризації праці, при розробці та впровадженні роботів; особливості морального регулювання діяльності інженерів при впровадженні нових технологій на виробництві. В.Бахмін, Г.Ділігенський, Я.Бергер [4] окреслюють особливості етичних проблем, які виникають при взаємодії медицини та біології – біоетики – особливої галузі міждисциплінарних наукових досліджень. Л.Сидоренко [10;11], М.Кисельов [6] вивчають різні аспекти біосферної (екологічної) та біологічної етики. Як бачимо, досліджень, присвячених вивченню особливостей етичних проблем науки, є чимало. Однак вони в основному розкривають окремі етичні проблеми науки, висвітлюючи їх під певним кутом зору.

Мета нашої наукової розвідки – подати цілісний системний огляд основних етичних проблем, які виникають у різних галузях науки на сучасному етапі її розвитку з погляду сучасної філософії та методології науки. Завдання, що випливає з актуальності та мети, передбачає аналіз основних етичних проблем сучасної науки, пов'язаних з окресленням проблематики постнекласичної етики науки та з'ясуванням їхніх особливостей. Звідси, об'єктом дослідження є етичні проблеми сучасної науки, які виникають з розширенням можливостей техніки та новітніх технологій у різних галузях наукових досліджень, а предметом – нові галузі науки, які виникли у результаті міждисциплінарних наукових пошуків, особливо тих, об'єктом наукових досліджень яких стає людина.

Кількість етичних проблем науки зростає так само стрімко, як розвивається вона сама. Особливо гостро постають етичні проблеми у сфері міждисциплінарних досліджень науки. Не дивно, що зі зростанням технічних можливостей суспільства, об'єктом наукового зацікавлення стає передусім сама людина. Першими звернули увагу на ці проблеми й усвідомили їхні негативні наслідки фізики-ядерники. Зараз їх намагаються розв'язати вчені таких галузей, як молекулярна біологія, генетика, медицина, психологія й ін. В результаті виокремились етичні проблеми фізики, біології, генетики, техніки [7, с.449–450]. Особливе місце у цьому переліку посідають проблеми етики вченого,